

Naudas plūsmas pārskata nozīme un praktiskais pielietojums (2/44/19)

Naudas plūsmas pārskats (NPP) ir viena no finanšu pārskata sastāvdaļām, kura Latvijā obligāti jāsagatavo tikai vidējiem un lieliem uzņēmumiem (izmēri pēc Gada pārskatu un konsolidēto gada pārskatu likuma definīcijas). Šo uzņēmumu skaits ir neliels salīdzinājumā ar kopskaitu Latvijā, turklāt arī tie uzņēmumi, kam šāda prasība ir, nereti uztver NPP kā formalitāti, no kurās vadībai nav nekāda labuma. Vai tā ir taisnība? Ne gluži, un turpmāk aplūkosim, kādēļ tā.

Kas ir naudas plūsmas pārskats?

Lai runātu par NPP, vispirms jāsaprot, ko īsti nozīmē nauda. Nauda nav tikai eiro banknotes mūsu makos, tā ir arī nauda bankas kontā, kā arī tādi depozīti, kuru termiņš ir salīdzinoši neilgs un kurus var ātri izmantot. Naudu, kas nav fiziskās banknotes un bezskaidra nauda maksājumu kontā, finansistu valodā sauc par naudas ekvivalentiem.

Nauda = nauda + naudas ekvivalenti

NPP ir viens no galvenajiem finanšu pārskatiem, kurā uzrāda pārskata periodā faktiski saņemto un samaksāto naudu un naudas ekvivalentus, kā arī naudas atlikumu perioda beigās.

NPP mērķis ir parādīt uzņēmuma finansiālo stāvokli no saņemtās un samaksātās naudas viedokļa, atkāpjoties no grāmatvedības uzkrāšanas principa, faktiski norādot, cik daudz ir brīvi pieejamo līdzekļu, no kā tie gada laikā saņemti un kādiem mērķiem izlietoti.

Galvenie NPP lietotāji ir ne tikai uzņēmuma grāmatvedība un finanšu vadība, tiem būtu jābūt arī īpašniekiem, aizdevējiem, iespējamiem aizdevējiem, iespējamiem investoriem, iespējamiem darbiniekiem un iespējamiem sadarbības partneriem.

Kāpēc jāgatavo NPP?

NPP uzdevums ir parādīt uzņēmuma veikto komercdarījumu ietekmi uz tā naudas atlikumu. Līdzīgi kā peļnas vai zaudējumu aprēķins (PZA), arī NPP parāda izmaiņas, kas notikušas konkrētā periodā. Atšķirības PZA un NPP var rasties šādu iemeslu dēļ:

- Laika atšķirība (piemēram, uzņēmums jau iegrāmatojis izdevumu rēķinu par 2018. gada decembrī patērēto elektrību, kurš tiks apmaksāts tikai 2019. gada janvārī);
- Patiesās vērtības izmaiņas (piemēram, uzņēmums pārvērtējis ieguldījuma īpašumus, bet pārvērtēšanas rezultātā nav radusies papildu naudas plūsma, tikai ieņēmumi);
- Citi ne-naudas posteņi (piemēram, uzņēmums izveidojis uzkrājumu iespējamam sodam, kurš tiks samaksāts tikai nākamgad).

Galvenais, ka atšķirībā no PZA un bilances, kuros ir pieļaujamas grāmatvedības aplēses un pieņēmumi, kuru rezultātā vienādiem uzņēmumiem var rasties dažādi rādītāji, NPP skaidri parāda naudu, kas faktiski saņemta, un naudu, kas faktiski samaksāta.

Ja likums prasa sagatavot NPP, tas jādara vienreiz gadā, taču finanšu teorija lielākam uzņēmumam iesaka to sagatavot vismaz reizi mēnesī, savukārt nelielam uzņēmumam vai pašnodarbinātajam - ceturksnī.

NPP nav tikai finanšu dati, tas ir arī analītisks rīks, lai -

- sekotu līdzi uzņēmuma īstermiņa dzīvotspējai un likviditātei, t.i., spējai norēķināties ar kreditoriem;
- sniegtu papildu informāciju, vērtējot izmaiņas aktīvos, saistībās un pašu kapitālā, kā arī šo izmaiņu avotus;
- varētu vieglāk salīdzināt uzņēmumus, izslēdzot dažādu grāmatvedības politiku piemērošanas efektu.

Naudas plūsmu izmanto ieguldījumu novērtēšanas metodēs, piemēram, neto pašreizējā vērtība (diskontēto nākotnes naudas plūsmu kopsumma), tādēļ NPP ļauj potenciālajiem ieguldītājiem precīzāk novērtēt biznesa iespējas. Gada pārskatā NPP aplūko pagātnes kustību naudā un naudas ekvivalentos, turpretī uzņēmuma vērtības noteikšanā NPP prognozē nākotnes kustību naudā un naudas ekvivalentos.

NPP sagatavošanas metodes un to izvēles principi

Izvēles principi:

- netiešā metode saskaņo peļņu pirms nodokļiem ar naudas plūsmu no pamatdarbības;
- tiešā metode uzrāda bruto naudas plūsmu, t.i., faktiski saņemto un samaksāto naudu.

Priekšrocības

- Tiešā metode
- Kā labāko praksi iesaka Starptautisko grāmatvežu asociācija (AIA);
 - Vieglāk saprotama lasītājam bez priekšzināšanām;
 - Sniedz datus par saņemto naudu un samaksāto naudu.
 - Nepieciešama atsevišķa uzskaitē, lai nodrošinātu informācijas pieejamību;
 - Grūtāk sagatavot un pārbaudīt;
 - Praksē izmanto retāk.

Trūkumi

- Netiešā metode
- Praksē izmanto biežāk, tādēļ uzņēmumu starpā;
 - Vieglāk sagatavot un pārbaudīt (atvasināma tieši no PZA un bilances);
 - Grūtāk saprotama lasītājam bez priekšzināšanām;
 - Saņemtā nauda un samaksātā nauda nav tieši redzama.

NPP sadalījums

NPP sniedz šādu naudas plūsmas sadalījumu pa galvenajiem darbības virzieniem:

- pamatdarbība;
- ieguldīšanas darbība;
- finansēšanas darbība.

(turpmāk vēl)